

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми, Україна), д-р іст. наук;
Камберова Р. (Софія, Болгарія), канд. філол. наук;
Король С. М. (Суми, Україна), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми, Україна), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ, Україна), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми, Україна), канд. наук із держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми, Україна), д-р філос. наук.

Рекомендовано до видання вченою радою юридичного факультету
Сумського державного університету
(протокол № 10 від 07.04.2016 року)

Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2 част. (Суми, 18 квітня 2016 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов, Р. Камберова та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2016. – Ч. 1. – 168 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках II Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 699 від 22 грудня 2015 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

На обкладинці використано мапу «Русь, Московія і Тартарія» фламандського картографа XVI ст. Абрахама Ортелія.

ДОСВІД ПОЛЬЩІ ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РЕФОРМУВАННЯ (1990-1999 рр.)

Більшість західних демократій з 80-х рр. ХХ ст. у різних формах вдалися до спроб реформування адміністративно-територіальних систем. Експерти Ради Європи визнали, що Польща є взірцем таких перетворень у Центрально-Східній Європі. Проведена нею трансформація, створила державу нового типу, що служить громадянам і дає можливість власному суспільству формувати і контролювати органи публічної влади.

Реформа місцевого самоврядування стала одним з пріоритетів першого посткомуністичного уряду Польщі, створеного у вересні 1989 р. Її реалізацію можна умовно поділити на декілька етапів. Початковим кроком слід вважати перегляд Конституції 1975 р., який відбувся на засіданні Сейму 29 грудня 1989 р. Польська влада відмовлялася від існуючої моделі комуністичного режиму, основними засадами своєї діяльності проголошувала демократію, верховенство права, громадянські свободи, а найголовніше – встановлювала принцип широкого територіального самоуправління. Вказані зміни лише законодавчо дозволяли провести вибори до місцевих і муніципальних рад [1].

8 березня 1990 р. був прийнятий Закон *«Про територіальне самоврядування»* (з 1999 р. мав назву *«Про самоврядування у гміні»*), який фактично дозволяв, на виборній основі, громадам – гмінам (початкова і найважливіша одиниця адміністративної влади) формувати власні місцеві уряди. Тоді як вищі рівні територіального устрою (повіти, воєводства) залишалися під безпосереднім управлінням державної адміністрації [2, с. 20].

Протягом 1991-1993 рр. тривав підготовчий етап подальшої територіальної реформи. Були опрацьовані і направлені до Сейму проекти повітових реформ

(сформовано нову повітову мапу та нові варіанти воєводської мапи, а також понад 150 законодавчих проектів щодо місцевого самоврядування). Однак потім, цілих чотири роки тривав застій.

І лише з 1995 р. роботу в цьому напрямку було, певною мірою, відновлено. Зокрема, прийнятий цього ж року *«Міський закон»* надавав 40 найбільшим містам ширші повноваження. До 1997 р. було прийнято ряд законодавчих змін, що торкалися центральної влади: зміцнено повноваження прем'єр-міністра, створено адміністративні відділення, розподілено функції між державними відомствами. Однак, на практиці, окрім гмінної реформи 1990 р. серйозних перетворень не відбулося [3].

У 1997 р. кроки, спрямовані у бік децентралізації місцевої влади Польщі були закріплені Конституцією. Зокрема, ст. 16 визначала місцеве самоврядування, як суб'єкт здійснення публічної влади. Крім того, вона встановила баланс між централізацією та децентралізацією в системі управління державою. Зазначений документ закріпив існування моделі, яка базується на двох підсистемах: урядова адміністрація, що має функції нагляду за законністю (ст. 171), і місцеве самоврядування, в основу функціонування якого покладений принцип децентралізації (ст. 15) [4].

Конституція трансформувала адміністративний устрій шляхом гарантування громаді державою прав на здійснення влади (вибори, місцевий референдум), проголосивши місцеве самоврядування основною формою організації суспільного життя на місцях [1].

Завершеного вигляду реформа місцевої влади набула тоді, коли набрали чинності три закони *«Про самоврядування повіту»*, *«Про самоврядування воєводства»* та *«Про державну адміністрацію у воєводстві»*, прийняті 5 червня 1998 р. Відповідно до цих законодавчих актів у Польщі було сформовано новий адміністративно-територіальний устрій, що складається з трьох рівнів публічної влади:

- локальний рівень, який охоплює самоврядування гмін, міст і повітів;
- регіональний рівень – самоврядування воєводств;
- урядовий рівень, що включає уряд, центральну адміністрацію та урядову адміністрацію у воєводствах [5, с. 21].

Таким чином, можна зробити висновок, що адміністративно-територіальна реформа в Польщі мала позитивні наслідки. По-перше, було сформовано органи місцевої влади, що здатні були забезпечити потреби громад. По-друге, було реорганізовано державну службу шляхом підвищення рівня професійності та відповідальності місцевих органів перед громадянами. По-третє, регіони отримали можливість здійснювати міжнародну співпрацю зі своїми партнерами з європейських країн.

---

1. *Байрак С. О.* Еволюція місцевого самоврядування республіки Польща у процесі демократичної трансформації / С. О. Байрак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pps_2012_8_24 (дата звернення 09.10.2015).

2. *Фролов О.* Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Польщі / О. Фролов // Віче. – 2011. – № 4. – С. 19-23.

3. *Кулеша М.* Реформа публічної адміністрації в Польщі: введення повітів / М. Кулеша [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.civicportal.org/biblioteka1/2_Administracja/publiczna_8/Kulesza_adm.pdf (дата звернення 09.10.2015).

4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.wos.net.pl/konstytucja-rzeczypospolitej-polskiej.html> (дата звернення 09.10.2015).

5. *Павліха Н. В.* Європейська інтеграція: досвід Польщі та України: кол. монограф. / Н. В. Павліха. – Луцьк-Люблін: «Drukarnia Kolor Lublin», 2013. – 700 с.